

tussen Duin & Dijk

Themanummer Noordzee

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 9 4 ● 2010

Provinciale Organisaties Flora en Fauna

In 2000 is een aantal provinciale en regionale organisaties in Noord-Holland gaan samenwerken onder de naam Provinciale Organisaties voor Flora en Fauna Noord-Holland (POFF). Tot nu toe nemen hieraan deel de SVN, de Vlinderstichting, NOZOS, RAVON, KNNV, de weidevogelwerkgroepen, de Vrijwilligersraad van de Natuurvereniging Waterland en de Stichting Zoetwatervissen. De POFF staat open voor alle nog niet aangesloten vrijwilligersgroepen die zich actief bezighouden met natuuronderzoek. De POFF hoopt door samenwerking het natuuronderzoek te stimuleren en te versterken. De POFF wil kennis van en gegevens over flora, fauna en landschap bekend maken bij zo veel mogelijk vrijwilligers.

Dagelijks bestuur Provinciale Organisaties voor Flora en Fauna (POFF)

Voorzitter: Wim Ruitenbeek

Coördinator: J. Beets, projectleider bij Landschap Noord-Holland.

Correspondentie per e-mail: j.beets@landschapnoordholland.nl

Bij de POFF aangesloten organisaties:

De Vlinderstichting

Contactpersoon: Klaas Kaag, Kofstraat 14, 1784 RP Den Helder.

Tel. 0223-630144. e-mail: klaas.kaag@hetnet.nl

Vrijwillige Weidevogelbescherming, Landschap Noord-Holland

Contactpersoon: Stijn van Belleghem, Postbus 257, 1900 AG Castricum. Tel. 088-0064481.

Noord-Hollandse Zoogdierstudiegroep (NOZOS)

Contactpersoon: Jan Wondergem, Gele varaan 64, 1704 TK Heerhugowaard. Tel. 072 5740614, e-mail: jwondergem@sbwinfra.nl

Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland (SVN)

Contactpersoon: Wim Ruitenbeek, Nassauplein 17, 1815 GN Alkmaar. Tel. 072 5124089.

Stichting Zoetwatervissen Noord-Holland

Contactpersoon: Sjoerd Veenstra, Raadhuisstraat 58, 1541 JD Koog aan de Zaan. Tel. 075 616 3924, e-mail: s.o.veenstra@wxs.nl

Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Gewest Noord-Holland (KNNV)

Contactpersoon: Jan Marbus, Dorpsstraat 10a, 1689 EV Zwaag. Tel. 022 923 0419, e-mail: dehoornbloem@hetnet.nl

Stichting Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland, afdeling Noord-Holland (RAVON)

Contactpersoon: Gertjan Martens, Nieuwe Zonneweg 32, 1033 JN Amsterdam. Tel. 06-51215386

Abonnementen: Een jaarabonnement kost € 15,-.

U kunt zich aanmelden door een brief of een e-mail met uw naam en adres te sturen naar:

Landschap Noord-Holland
t.a.v. aboneeadministratie Tussen Duin & Dijk
Antwoordnummer 263
1900 VB Castricum

- Telefoon: 088-0064455 • info@landschapnoordholland.nl
- Rabo 119139510

Tussen Duin & Dijk is een onafhankelijk blad gewijd aan het onderzoek en de bescherming van de natuur en het landschap in Noord-Holland. Het wordt gemaakt voor en door vrijwilligers met een speciale passie voor natuur. Of die passie nu de hele natuur geldt, of specifiek vogels, vlinders, vissen of vleermuizen, planten, mossen of vossen. Het tijdschrift wordt uitgegeven door de Provinciale Organisaties voor Flora en Fauna (POFF) en verschijnt viermaal per jaar. Het uitgeven van dit tijdschrift wordt gefaciliteerd door Landschap Noord-Holland.

Redactie: Frode Numan, Bert Pijs, Wim Ruitenbeek, Peter Spanenburg, David Tempelman, Frank Visbeen, Martin Witteveldt, Piet Zomerdijk, Miranda Zutt-van der Made.

Gastredacteur: Gerhard Cadée.

Vaste medewerker: Jos Zwarts.

Redactieadres: Frank Visbeen, Blauwpijpstraat 6, 1019 KW Amsterdam.

e-mail: redactie@tussenduinendijk.nl

Website: www.tussenduinendijk.nl

Redactieraad: Friedjof van den Bergh, Bert Buizer, Klaas Kaag, Jan Marbus, Erik Menkveld, Harm Niesen, Pim de Nobel, Kees Scharringa, Johan Stuart, Dirk Tanger, Mark van Til, Wim Tijsen, Ron van 't Veer.

Vormgeving: Art&Design Bredewold & Buczynski, Haringhuizen.

Druk: Springeruit Drukkerij, Schoorl.

Opplage: 1800.

© Auteursrecht voorbehouden. Overname is slechts toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN: 1570-7261

Richtlijnen voor kopij: Auteurs wordt verzocht om de richtlijnen voor het schrijven van een artikel op te vragen. Zij dienen zich hieraan te houden. De richtlijnen kunnen worden aangevraagd bij bovenstaand redactieadres.

- Zeeanjelieren zijn vaak de dominante soort op scheepswrakken. Foto: Ron Offermans. Achtergrond: Noorseekust met boei. Foto: Bert Pijs.

Verborgen schatten

In de ontvangsthal van het NIOZ op Texel hangt een reliëfkaart van de Noordzee. Die biedt een fascinerend beeld van het onderwaterlandschap van de Noordzee: een enorm gevarieerd scala van heuvelruggen, vlaktes, ravijnen en gebergten, net zo gevarieerd als het aangrenzende Europa boven water. Voeg daarbij van plaats tot plaats grote verschillen in temperatuur, stroomsnelheid, helderheid, voedselrijkdom en bodemstructuur en je beseft dat die variatie gepaard moet gaan met een even grote variatie aan habitats. Het leven onderwater in die zee moet dus in dezelfde mate gevarieerd zijn, en zo is het ook.

Maar de meeste mensen, ook natuurliefhebbers, zien van die rijkdom vrijwel niets. Vanaf het strand zien we met wat geluk wel eens jan van genten of zeekoeten en bruinvissen zorgen soms voor euforie. Maar van al het leven onder de zeespiegel zien we alleen wat dode resten op het strand en wat vissers aan land brengen.

Met dit themanummer over de Noordzee wil de redactie van Tussen Duin en Dijk die verborgen rijkdom onder de aandacht brengen. In dit nummer wordt vooral aandacht besteed aan verschillende in en van de zee levende diergroepen en ecosystemen zoals zeezoogdieren, zwarte zee-eenden, schelpdieren, vissen, de fauna die op harde substraten leeft en het specifieke watermilieu van het Friese Front. Uiteraard is er ook aandacht voor de problemen, de bedreigingen en de genomen en nog te nemen maatregelen in artikelen over de vervuiling van de Noordzee en de bestrijding daarvan, over stookolieslachtoffers en over de noodzaak in de Noordzee natuureservaten aan te wijzen. Vanwege het specifieke karakter van het onderwerp prijst de redactie zich gelukkig dat zij voor dit themanummer kon worden uitgebreid met Gerhard Cadée, die ons met zijn grote kennis over het onderwerp terzijde heeft gestaan. Hopelijk geeft dit themanummer een aanzet tot regelmatige publicaties in dit en andere natuurtijdschriften over dat andere, onzichtbare deel van onze natuur. Want zonder kennis geen publieke belangstelling en zonder publieke belangstelling geen draagvlak voor de bescherming voor deze natuurlijke rijkdom. En bescherming heeft de natuur van de Noordzee broodnodig, want de bedreigingen zijn groot en talrijk.

De redactie

4 Ook onder water is het prachtig

7 De begroeiing van harde substraten in de Noordzee

10 Zwarte zee-eenden: nomaden op zee

14 Walvissen in Noord-Holland, vroeger en nu

19 30 Jaar Stichting De Noordzee

20 Goudbrasems in Nederland; wordt het hier subtropisch?

22 Verspreiding van schelpen in de Noordzee

26 Het Friese Front, de groencontainer van de zuidelijke Noordzee

29 Olieslachtoffers op het strand: wordt de zee werkelijk schoner?

32 Zeevogels ver op zee en futen missen de boot

36 Vervuiling in de Noordzee - historie en ontwikkelingen

● Aangespoelde stormvogel.
Foto: Kees Camphuysen

